

ECONOMIC LAW AND ECONOMIC PROCEDUREDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-12>**PECULIARITIES OF LEGAL REGULATION OF COURT
CONSIDERATION OF BANKRUPTCY CASES****ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗГЛЯДУ
СУДОМ СПРАВ ПРО БАНКРУТСТВО****Vechirko I. O. Вечірко І. О.***Candidate of Juridical Sciences (Ph.D.)
is a former Court of Appeal judge
Dnipro, Ukraine**кандидат юридичних наук,
суддя апеляційного суду у відставці
м. Дніпро, Україна*

Господарське процесуальне право поряд з іншими учбовими дисциплінами забезпечує фахові компетентності майбутнього юриста і є складовою частиною навчальних планів підготовки правознавців. Завданням вказаної дисципліни є вивчення сукупності правових норм, що регулюють порядок розгляду і вирішення судом господарських справ.

Розгляд усіх справ, що відносяться до юрисдикції господарських судів, здійснюється у відповідності із встановленим процесуальним законом порядком. Господарський процесуальний кодекс України (далі – ГПК) фактично визначає дві форми господарського судочинства: наказне провадження та позовне провадження (загальне та спрощене) [1]. Не виділяючи інших видів судового провадження ст. 12 ГПК встановлює, що справи про банкрутство розглядаються у порядку, передбаченому для позовного провадження з урахуванням особливостей, визначених законом. Таким спеціальним законом є Кодекс України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ), який діяльність господарського суду з розгляду справ про банкрутство визначає саме в якості провадження у справі про банкрутство [2].

Норми КУзПБ та ГПК складають процесуальну основу розгляду господарськими судами справ про банкрутство. Норми ГПК мають при цьому загальний характер, а норми КУзПБ – особливий, спеціальний характер.

Провадження у справах про банкрутство здійснюється на встановлених ГПК загальних господарсько-процесуальних началах. Для даного провадження зберігають свою значимість принципи

господарського процесу, положення про право та дієздатність, юрисдикцію, підсудність та інше.

Особливості провадження у справах про банкрутство були предметом дослідження зокрема В. В. Джуня [3], Б. М. Полякова [4] та автора доповіді [5].

Слід звертати увагу студентів на те, що потреба в особливих правилах розгляду справ про банкрутство викликана насамперед тим, що провадження у таких справах будується на конкурсі всіх кредиторів. Необхідність задоволення вимог кредиторів (повного або часткового) зумовлює застосування до боржника передбачених КУзПБ судових процедур банкрутства.

Під час провадження у справі про банкрутство до боржника-юридичної особи можуть бути застосовані судові процедури, визначені ст. 6 КУзПБ, а саме: процедура розпорядження майном боржника, санація, та ліквідаційна процедура. До боржника-фізичної особи застосовуються процедури реструктуризації боргів боржника та погашення боргів боржника.

Мета введення процедур банкрутства полягає у тому, щоб впорядкувати, організувати застосування тих чи інших заходів до боржника. На вибір конкретної процедури впливає не тільки господарський суд, але і особи, які беруть участь у справі про банкрутство.

КУзПБ встановлено послідовність процесуальних дій суду та учасників провадження, яка включає: вимоги до змісту і порядку подачі заяви про відкриття провадження у справі; підстави для прийняття зави до розгляду та відкриття провадження у справі; порядок виявлення кредиторів; правила розгляду заяв кредиторів; порядок застосування до боржника судових процедур банкрутства; підстави закриття провадження у справі та інше.

Для з'ясування особливостей розгляду судом справ про банкрутство необхідно зосередити увагу студентів на характерних рисах цього судового провадження та його відмінностях від позовного провадження.

Відповідно до ст. 8 КУзПБ, провадження у справах про банкрутство відкривається господарським судом на підставі заяви, поданої самим боржником чи його кредиторами. Така заява не є позовом, оскільки не являється вимогою про захист порушеного або оспорюваного права чи охоронюваного законом інтересу шляхом вирішення спору про право.

Сутність позовного провадження складає перевірка судом наявності чи відсутності порушеного або оспорюваного суб'єктивного права, на якому ґрунтується матеріально-правова вимога позивача. У випадках, коли заява про визнання боржника банкрутом подається його кредитором, матеріально-правова вимога кредитора має значення тільки

для встановлення наявності у нього права на подачу заяви. Визнання вимог судом дає кредиторам право бути учасниками провадження у справі. При цьому розмір визнаних судом вимог впливає на визначення кількості голосів кредиторів під час голосування на зборах та комітеті кредиторів.

Наслідком встановлення судом у позовному провадженні наявності порушеного чи оспорюваного права є винесення рішення про задоволення позову. Після набрання рішенням законної сили, воно підлягає примусовому виконанню в порядку виконавчого провадження. Визнання судом вимог кредитора в справі про банкрутство не тягне за собою негайного примусового стягнення з боржника суми боргу, а задоволення вимог кредитора можливе лише після застосування однієї із судових процедур, передбачених КУзПБ.

З огляду на ознаки позовної форми провадження, боржника та кредиторів не в повній мірі можна назвати сторонами у справі. Їх інтереси в справі про банкрутство не обов'язково є протилежними, а в окремих випадках – можуть співпадати. Не виключені випадки, коли інтереси боржника є протилежними інтересам лише частини кредиторів.

Кредитори, як учасники провадження у справі про банкрутство діють з метою задоволення своїх вимог до боржника. Інтереси кредиторів хоч можуть і не співпадати, але взаємно не виключають один одного, оскільки вимоги кредиторів до боржника впливають із самостійних правових відносин.

Спір про право в межах провадження у справах про банкрутство може виникнути і між самими кредиторами. Так, предметом розгляду у справі про банкрутство, згідно із ст. 42 КУзПБ може бути правочин, вчинений боржником з окремим кредитором чи іншою особою протягом трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство, якщо зокрема сума вимог кредиторів до боржника у день вчинення правочину перевищувала вартість майна боржника. Також може виникнути спір між кредиторами щодо застосування до боржника тієї чи іншої судової процедури та легітимності прийнятого комітетом кредиторів відповідного рішення.

В контексті з'ясування можливості виникнення в межах провадження у справі про банкрутство спорів про право слід звернути увагу студентів на запроваджений КузПБ порядок розгляду майнових спорів, стороною яких є боржник. Цей, визначений ст. 7 КУзПБ порядок, передбачає зосередження в межах справи про банкрутство розгляду усіх майнових спорів, стороною яких є боржник, а також спорів, щодо інших вимог до боржника. Хоча в частині 2 ст. 7 Кодексу зазначено про розгляд вказаних спорів в межах справи про банкрутство, фактично слід розуміти, що такий розгляд здійснюється в межах провадження у справі про

банкрутство, оскільки за межами провадження не може вчинятися відповідних процесуальних дій. Разом із тим, розгляд таких спорів проводиться за правилами позовного провадження. Таким чином норми КУЗПБ утворюють складну процесуальну конструкцію, яка передбачає в межах одного процесуального провадження (у справах про банкрутство) здійснення окремих процесуальних дій (розгляд спорів з майновими вимогами до боржника за правилами іншого – позовного провадження).

Для судових проваджень та судочинства в цілому характерною є темпоральність, яка означає, що процесуальні дії суду та учасників процесу мають здійснюватися лише в межах відповідних стадій судочинства, у послідовності та в межах певного часу, зокрема, визначених процесуальних строків для сторін, інших осіб, які беруть участь у справі, та строків судової діяльності, встановлених законом для суду [6; 697].

Процесуальний порядок розгляду справ про банкрутство охоплює розгляд справи від звернення кредиторів чи боржника з заявою про відкриття провадження у справі до прийняття рішення про застосування судових процедур банкрутства та закриття провадження у справі. Кожний із етапів розгляду характеризується ознаками стадії провадження, оскільки вирішує відповідне проміжне завдання та закінчується прийняттям рішення.

Провадження у справі про банкрутство здійснюється протягом тривалого часу, що зумовлено необхідністю виявлення кредиторів боржника та застосування встановлених КУЗПБ судових процедур. Кодексом визначено процесуальні строки для вчинення окремих дій учасників провадження та застосування до боржника судових процедур.

У справах про банкрутство є більш широким коло учасників порівняно із позовним провадженням. Крім сторін – боржника та кредиторів, такими учасниками є арбітражний керуючий, власник майна боржника, державний орган з питань банкрутства та інші, зазначені в КУЗПБ особи. Кожен з учасників провадження у справі про банкрутство має визначений процесуальний статус.

Ціллю провадження у справах про банкрутство юридичної особи є забезпечення умов та порядку відновлення платоспроможності боржника, а при неможливості такого відновлення – визнання його банкрутом та застосування ліквідаційної процедури. Вказана ціль обумовлює задачі даного судового провадження, до яких слід віднести, зокрема, повне або часткове задоволення вимог кредиторів, відновлення платоспроможності боржника та виключення з господарського обороту неплатоспроможних суб'єктів.

Особлива категорія справ, що притаманна даному виду провадження, формується на основі ознаки вирішення справ про банкрутство.

За результатами вивчення особливостей правового регулювання розгляду справ про банкрутство слід виділити наступні характерні риси провадження у справах про банкрутство:

- наявність особливого, порівняно з іншими провадженнями, порядку розгляду справ;
- застосування в межах провадження окремих судових процедур;
- тривалість судового провадження;
- особливий суб'єктний склад учасників;
- наявність специфічних цілей і завдань.

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, № 6, ст. 56.
2. Кодекс України з процедур банкрутства // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст. 74.
3. Джунь В.В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні : монографія. Київ : Юридична практика, 2006. 384 с.
4. Поляков Б.М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ін Юре, 2011. 560 с.
5. Вечірко І.О. Правове регулювання процесуальних відносин у справах про банкрутство в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2011. 20 с.
6. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В.В. Комаров та ін. ; за заг. ред. проф. В.В. Комарова. Харків : Харків юридичний, 2008. 928 с.